

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Filip Sandén

Det vore ju inte fel om något hände:

Om sur place-principen och asylmissbruk
inom migrationsrätten

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: David Reidhav

Termin: VT 2015

Förord

Denna uppsats tillägnas mästern-haxxon, 'go to school for advokat' Linus Söderlund. Tack för all mörk humor, för dagar och kvällar på RWI, för det svinstarka kaffet, för färjan från Marocko, för soffan i Fållehagen, för anekdoterna, för din bokvagn på RWI, för asylgruppens julebrygd, för bluesen, för alla kvällar på Smålands, för att du tog fram det bästa hos mig, och framför allt, tack för att du noterade min vilsna vegetarian-aura och fångade upp mig när jag var nykomling i klassen. Utan dig hade jag aldrig varit där jag är idag.

Men som du vet, now it's time to go speak a little bit with boss. And calling my wife is the most lethal thing you can do right now.

Dacke-åttan, juni 2015

Filip

Innehållsförteckning

Summary.....	4
Sammanfattning.....	6
Förkortningar.....	7
1. Inledning	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsningar.....	9
1.3 Metod.....	10
1.4 Material och forskningsläge	11
1.5 Disposition	11
2. Asylrätten och sur place-principen.....	12
2.1 Introduktion.....	12
2.2 Relevant lagstiftning.....	12
2.2.1 Utlänningslagen.....	12
2.2.2 Skyddsgrundsdirektivet.....	13
2.2.3 Europakonventionen	13
2.2.4 Genèvekonventionen.....	13
2.3 Principen om non-refoulement.....	14
2.4 Sur place-principen	14
3. Sur place-principen vid eget agerande	15
3.1 Introduktion.....	15
3.2 Sur place-aktiviteter.....	15
3.2.1 Fortsättning på åsikter eller inställning den sökande hade i hemlandet	16
3.2.2 Hemlandets uppfattning och vetskap om utlänningens verksamhet sur place	17
3.3 Särskilt om bedömningen vid konverteringar.....	20
4. Analys och diskussion	21
4.1 Introduktion.....	21
4.2 Skyddsgrundsdirektivets relation till Genèvekonventionen.....	22
4.3 Måste en flykting vara i ”god tro”?.....	23
4.4 Problem vid trovärdighetsbedömningen	25
4.5 Slutsats och avslutande kommentarer.....	26
Käll- och litteraturförteckning.....	28
Rättsfallsförteckning	30

Summary

This thesis discusses the principle of "sur place" in migration and asylum law. A refugee's need for international protection does not necessarily have to be present already at the time of their departure from their home country. It can also arise after the person reached the new country. This need for international protection can arise due to events beyond the person's control, such as a coup d'état or an outbreak of war in the home country, events which make it dangerous for them to return home. Need for protection can also arise as a result of the person's actions in the new country, for instance through political engagement and oppositional work directed at the regime in their home country or a result of converting to another religion. These actions might make it dangerous for the applicant to return home, and in those cases the applicant becomes a 'refugee sur place', a refugee 'on the spot', which is the main focus of this thesis.

The results show that it is fully possible to manufacture one's own asylum claims, since the principle of non-refoulement and states' international obligations make it impossible to deport an applicant if he or she has a well-grounded fear for persecution or bodily harm. In sur place cases, the fear can be said to be well-grounded if the home authorities have gained knowledge of the actions, or of the conversion, and that they perceive it in such a negative way that the applicant might risk being persecuted or harmed if returned. The applicant's credibility is important here, and the results show that the applicant tends to be perceived as more credible if the sur place activity in some form is a continuation of actions and beliefs he or she already had in the home country. A part of this thesis discusses in a critical way the issues relating to credibility in sur place cases.

To manufacture one's own claims through sur place activity for the sole purpose of reaching the necessary conditions for protection is called asylum abuse. This is something this thesis also discusses, in particular what problems and conflicts that may arise when states try to prevent asylum abuse. This thesis argues that states pursuing this goal might breach the Geneva Convention, the very cornerstone in international asylum law. The Geneva Convention does not permit states to deny asylum to anyone with sufficient need of protection, regardless of the claims being manufactured only for this

purpose or not. In conclusion, it is always the applicant's actual need of protection that decides whether or not he or she deserves protection, even if the applicant has engaged in sur place activity for the sole purpose of creating the conditions necessary for refugeehood.

Sammanfattning

Denna uppsats behandlar sur place-principen inom migrationsrätten. Principen innebär att flyktingskap inte föreligger när flyktingen lämnar sitt hemland, utan att flyktingskäl uppkommer på plats i det nya landet. Det kan bero på omvälvande händelser i hemlandet bortom den asylsökandes kontroll, såsom statskupper eller krigsutbrott, men också på sådant som han eller hon själv gör, till exempel att bli högljutt oppositionell mot hemlandets regim, engagera sig politiskt eller att konvertera till en annan religion, och på så sätt göra det förenat med stor fara att återvända till hemlandet. Det är dessa fall, flyktingskap p.g.a. *eget agerande* i det nya landet, som denna uppsats fokuserar på.

Uppsatsen konstaterar att det är fullt möjligt att på dessa sätt skapa sina egna flyktingskäl eftersom staters internationella åtaganden, främst genom principen om non-refoulement, sätter upp ett strikt förbud mot att utvisa personer om ett återvändande är förknippat med fara för den asylsökande. Detta förutsätter då att myndigheterna i hemlandet har fått vetskap om verksamheten eller konverteringen i det nya landet, och att man uppfattar den på ett så pass negativt sätt att den asylsökande skulle riskera att förföljas eller skadas om han eller hon återvände till hemlandet. Samtidigt spelar den asylsökandes trovärdighet en viss roll, där den asylsökande framstår som mer trovärdig om man kan visa att sur place-verksamheten är en fortsättning på åsikter man hade eller verksamhet man bedrev redan i hemlandet. En del av denna uppsats syftar till att redogöra för och problematisera frågor kring trovärdigheten i dessa fall.

Att helt skapa sina egna skyddsskäl genom sur place-verksamhet kallas asylmissbruk, och denna uppsats diskuterar också vilka problem som riskerar uppstå i staters strävan att hindra asylmissbruk. Främst riskerar stater att bryta mot Genèvekonventionen, som är grundstenen i den internationella flyktingrätten. Detta eftersom Genèvekonventionen inte tillåter att man nekar någon asyl som har tillräckliga asylskäl, oavsett om de fabricerat asylskälen själva eller inte. Slutsatsen blir att det alltid är personens faktiska behov av skydd som ska vara avgörande, även om man bedrivit sur place-verksamheten uteslutande i syfte att få asyl.

Förkortningar

EU	Europeiska Unionen
Europakonventionen	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna
Genèvekonventionen	1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning, med 1967 års tilläggsprotokoll
MIG	Avgöranden från migrationsöverdomstolen
Prop.	Proposition
UNHCR	Förenta Nationernas flyktingkommissariat (United Nations' High Commissioner for Refugees)
UtlL	Utlänningslagen (2005:716)

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Denna uppsats behandlar asylrätten och i synnerhet *sur place*-principen.¹ I de allra flesta fall uppkommer flyktingskap redan när en flykting flyr från hemlandet, men flyktingskap kan också uppkomma i efterhand, medan utlänningen vistas i ett annat land. I sådana fall talar man om att flyktingskap uppkommit *sur place*, alltså på plats. Ett sådant flyktingskap kan uppstå på två sätt: det kan dels bero på yttre omständigheter bortom utlänningens kontroll, såsom politiska förändringar i hemlandet, krigsutbrott och dylikt, men det kan också bero på utlänningens egen verksamhet i utlandet. Det kan vara att han eller hon i det nya landet bedrivit viss politisk verksamhet, öppet verkat som oppositionell mot regimen i hemlandet eller konverterat till en annan religion, och således gjort det förenat med stor fara att återvända till hemlandet. I denna uppsats ligger fokus på dessa senare fall, då flyktingskap uppkommer på grund av *eget agerande* i det nya landet.

Sur place-principen är en väl etablerad men samtidigt kontroversiell princip: den är viktig eftersom den gör att prövningen blir flexibel för förändringar i utlänningens hemland, samtidigt som en utlänning på plats i det nya landet själv kan se till att flyktingskap uppkommer genom att agera på ett visst sätt. Således kan en utlänning som egentligen saknar flyktingskäl i princip ”sabotera” sitt eget fall till sin fördel genom att exempelvis bli högljutt regimkritisk i det nya landet, enbart i syfte att skapa skyddsgrundande skäl för asyl. Om asylskälen då blir tillräckligt starka får asyllandet inte utvisa personen, eftersom det skulle strida mot grundläggande mänskliga rättigheter och andra internationella åtaganden. Att på detta vis fabricera sina asylskäl har fått benämningen asylmissbruk² och torde vara det mest kontroversiella inslaget vad gäller *sur place*-principen. Det uppstår i dessa fall en intressekonflikt, där staters vilja att hindra asylmissbruk riskerar att kollidera med internationella åtaganden inom flyktingrätten.

Uppsatsens titel, ”Det vore ju inte fel om något hände”, är ett citat från en historia jag på omvägar fick höra av en person som arbetar med flyktingfrågor när jag berättade om min

---

¹ Av franskans *refugié sur place*, ”flykting på plats”.

² Engelska *asylum abuse*.

idé till uppsatsämne. Mot slutet av ett möte mellan en advokat och en asylsökande, vars utsikter till att få stanna i Sverige inte såg särskilt goda ut, ska advokaten ha lutat sig över bordet, sänkt rösten lite grann och sagt att ”Ja du, det vore ju inte fel om något hände”. Med det antydde advokaten att enda chansen kanske var att ställa till med något som skulle omöjliggöra utvisning. Dagen efter for den asylsökande till hemlandets ambassad i Köpenhamn för att ställa till med en högljudd enmans-protest i syfte att skapa sig starkare asylskäl. Det visade sig gå enligt planen, och personen bedömdes senare tack vare detta ha tillräckliga asylskäl för att få stanna.

1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsningar

Syftet med denna uppsats är för det första att utreda sur place-principens reglering i gällande rätt vad gäller en utlännings eget agerande i det nya landet, och för det andra att kritiskt belysa den problematik som på flera sätt omger principen, främst vad gäller staters vilja att hindra asylmissbruk. Jag avser besvara följande frågeställningar:

- Hur ser gällande rätt ut kring sur place-principen avseende flyktingens eget agerande i det nya landet?
- I hur stor utsträckning är det möjligt att uppnå flyktingskap genom att agera på visst sätt enbart i syfte att skapa förutsättningar för flyktingskap?
- Vilka problem kan skönjas inom gällande rätt?
- Vilka problem riskerar uppstå i staters strävan att stävja asylmissbruk, och på vilket sätt riskerar det att kollidera med staters internationella åtaganden?

För att avgränsa ämnet någorlunda har jag valt att lägga fokus på när sur place-principen aktualiseras med anledning av utlännings eget agerande i det nya landet, och inte då det sker på grund av omständigheter bortom utlännings kontroll. Jag kommer inte heller att göra någon rent komparativ studie, även om exempel från utländsk sekundärlitteratur och praxis delvis kommer att användas. I analysen har jag valt att lägga fokus på Genèvekonventionen och inte på Europakonventionen, främst av utrymmesskäl och med anledning av att Genèvekonventionen är den viktigaste och mest grundläggande regleringen inom flyktingrätten.

Jag vill här passa på att klargöra att med ”flyktingskap” avses i denna uppsats inte bara en flykting enligt 4:1§ utlänningslagen (2005:716) utan även det svensk lagstiftning valt att kalla alternativt skyddsbehövande och som regleras i 4:2§ UtL. Detta eftersom man från EU:s håll inte gör någon åtskillnad på de olika typerna av flyktingskap på det sätt som svensk rätt gör, men framförallt för att reglerna kring just sur place-principen är gemensamma vad gäller flyktingar och alternativt skyddsbehövande. Således sorterar båda kategorierna in under benämningen flyktingskap.³

1.3 Metod

För att besvara uppsatsens frågeställningar har främst den rättsdogmatiska metoden använts, vilket innebär att de olika elementen i rättskällevärdet, i mitt fall främst förarbeten, lagtext, praxis och doktrin, analyseras så att slutresultatet får antas spegla det nu gällande rättsläget.⁴ Metoden passar väl i detta fall eftersom den torde vara den mest ändamålsenliga för att reda ut gällande rätt. Begreppet ”rättsdogmatik” är inte hugget i sten, och dessutom har ordet ”dogmatisk” inte de bästa av konnotationer i vanligt språkbruk. Det har bland annat föreslagits att begreppet rättsanalytisk metod bör användas istället för rättsdogmatisk metod, eftersom det bättre beskriver den analys av rättsregler som man faktiskt ägnar sig åt.⁵

I analys-delen, vars syfte är att betrakta ämnet med ett kritiskt öga, används vad Jan Kleineman kallar den kritiskt inriktade rättsdogmatiken, vilket innebär att man använder rättsdogmatisk metod för att klargöra rättsläget men också för att kritisera det man kommit fram till.⁶ Det är en högst legitim uppgift för rättsdogmatiken, och det är kanske till och med där den verkligen kommer till sin rätt. Eventuella kritiska slutsatser och mer de lege ferenda-baserade resonemang blir också bättre underbyggda om de sker med avstamp i gällande rätt.

---

³ Wikrén, Gerhard och Sandesjö, Håkan, *Utlänningslagen med kommentarer* (2010), s. 193-194.

⁴ Korling, Fredrik och Zamboni, Mauro (red), *Juridisk metodlära* (2013), s. 26

⁵ *Ibid.* s. 24

⁶ *Ibid.* s. 34-35

1.4 Material och forskningsläge

Det har skrivits relativt mycket om sur place-principen och asylmissbruk på ett internationellt plan, med mycket fokus på praxis i USA, Storbritannien och Australien. Även EU:s lagstiftning på området har det skrivits en del om, där flera har vidrört samma frågeställningar som jag har, men inte granskat dem djupgående. För svenskt vidkommande finns väldigt lite forskningsmaterial vad gäller sur place-principen och asylmissbruk, utan där har jag fått förlita mig på de rättsfall, förarbeten och lagkommentarer som finns. Detsamma gäller för religiösa konverteringar, som ser ut att vara ett relativt utforskat område inom asylrätten. Eftersom den relevanta svenska lagstiftningen i mångt och mycket bygger på EU-rätten har jag dock kunnat använda mig av material som berör europeisk lagstiftning.

Vad gäller positionering på forskarfältet så råder stor enighet om att asylmissbruk och flyktingar med fabricerade skäl må vara provocerande, men att man bör vara ypperligt försiktig i sina sätt att hindra det, eftersom man riskerar att bryta mot internationella åtaganden och grundläggande mänskliga rättigheter. Det finns således ingen direkt uppdelning i olika ”läger” eller olika skolor inom forskningen, utan det är snarare den politiska viljan att stoppa asylmissbruk som är motpolen. Den enda jag funnit inom doktrinen som opponerar sig något är Grahl-Madsen, som öppnar för att stater ska kunna neka asyl till de med fullt fabricerade asylskäl, trots internationella åtaganden. Han är dock rätt mild och man bör notera att han inte direkt föreslår det som metod, utan snarare hävdar att det inte är helt orimligt i en stats strävan att hindra asylmissbruk.

1.5 Disposition

Uppsatsen inleds med en kortfattad inledning, som klargör ämnets aktualitet och varför det är intressant att titta närmare på. I andra kapitlet ges en kort redogörelse för relevant lagstiftning på området, samt för principen om non-refoulement.

I kapitel tre sker en genomgående redogörelse för gällande rätt avseende sur place-principen vid eget agerande, med ett eget avsnitt om vad som särskilt gäller vid konverteringar. I det fjärde och avslutande kapitlet analyseras och diskuteras det som jag kommit fram till, med fokus på de problem och lagkollisioner som riskerar uppstå.

2. Asylrätten och sur place-principen

2.1 Introduktion

I detta kapitel tecknas en bakgrund för att ge läsaren en allmän och grundläggande förståelse för asylrätten och sur place-principen, samt relevant lagstiftning. Vad gäller den delen av principen som den här uppsatsen främst fokuserar på, alltså sur place-principen vid *eget agerande* i det nya landet, kommer jag att redogöra för grundligare först i nästa kapitel.

2.2 Relevant lagstiftning

2.2.1 Utlänningslagen

I Sverige utgör utlänningslagen den huvudsakliga regleringen på asylrättens område, och den reglerar dels utlänningars rätt att söka asyl i Sverige, men också rätten att bo och arbeta här. Med begreppet asyl förstås normalt en ”varaktig fristad mot politisk förföljelse”,⁷ vilket innefattar förföljelse av flera olika slag.

I 4:1§ UtL föreskrivs att en flykting är en utlänning som befinner sig utom det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon känner en välgrundad fruktan för förföljelse p.g.a. ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller p.g.a. kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp, och inte kan, eller p.g.a. sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd. Om utlänningen inte uppfyller kraven för flyktingskap enligt 4:1§ är det möjligt att anses som *alternativt skyddsbehövande*, vilket regleras i 4:2§. Då krävs att det finns grundad anledning att anta att utlänningen vid ett återvändande till hemlandet skulle löpa risk att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Även här krävs att utlänningen inte kan, eller på grund av riskerna inte vill, begagna sig av hemlandets skydd.

---

⁷ Diesen, Christian m.fl. *Prövning av migrationsärenden. Bevis 8* (2007), s. 39

2.2.2 Skyddsgrundsdirektivet

Skyddsgrundsdirektivet⁸ är det viktigaste EU-direktivet vad gäller asylrätt och flyktingskap, och fastställer miniminormer för flyktingar och personer som av andra skäl behöver internationellt skydd. Den svenska utlänningslagen är genomgående anpassad till skyddsgrundsdirektivets krav. Direktivet innehåller uttryckliga bestämmelser om skyddsbehov sur place, vilket utlänningslagen inte gör. Detta eftersom bestämmelserna om sur place redan ansågs uppfylla genom gällande svensk rätt, och en kodifiering inte ansågs nödvändig.⁹ Vad gäller denna uppsats är skyddsgrundsdirektivet den viktigaste rättskällan för att ringa in sur place-principen.

2.2.3 Europakonventionen

Europakonventionen från 1950 gäller som svensk lag.¹⁰ Flera av dess artiklar måste beaktas när medlemsstaterna beslutar om avvisning och utvisning av utlänningar. Det är framförallt artikel 3 om skydd mot tortyr och omänsklig behandling, vilket även inbegriper förbud mot utvisning om utlänningen riskerar att utsättas för tortyr, omänskligt och förnedrande behandling eller bestraffning i hemlandet.¹¹

2.2.4 Genèvekonventionen

Genèvekonventionen¹² är den främsta och mest grundläggande internationella överenskommelsen på flyktingområdet, och den har ratificerats av samtliga av EU:s medlemsstater. Här definieras begreppet flykting, och det är denna definition som EU:s skyddsgrundsdirektiv utgår från. FN:s flyktingkommissariat UNHCR har en viktig roll vad gäller tolkning av Genèvekonventionen. Både UNHCR:s handbok om förfaranden och kriterier för fastställande av flyktingskap samt organets regelbundet utfärdade riktlinjer utgör ett internationellt erkänt tolkningsinstrument i flyktingfrågor. Exempelvis så nämner konventionen inte sur place-skäl uttryckligen, men stadgar att utlänningen inte måste ha känt välgrundad fruktan när han eller hon lämnade hemlandet, utan att det kan

---

⁸ Rådets direktiv 2004/83/EG av den 29 april 2004 om miniminormer för när medborgare i tredje land eller statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet. Sverige införlivade direktivet den 1 januari 2010 genom proposition 2009/10:31, SFS 2009:1542.

⁹ Prop. 2009/10:31 s. 131-132, MIG 2011:29.

¹⁰ Lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

¹¹ Diesen (2007), s. 23.

¹² 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning, med 1967 års tilläggsprotokoll (New York-protokollet).

uppkomma senare. Konventionen har dessutom genomgående tolkats så att den omfattar även sur place-skäl.¹³

2.3 Principen om non-refoulement

Principen om non-refoulement är en av grundstenarna inom flyktingrätten och utgör idag internationell sedvanerätt. Den kommer till uttryck i Genèvekonventionens artikel 33, och innebär ett strikt förbud mot att utvisa en flykting till ett område där dennes liv eller frihet skulle hotas p.g.a. ras, religion, nationalitet, språk, sexuell läggning, tillhörighet till viss samhällsgrupp, eller politisk åskådning, eller där personen riskerar att utsättas för tortyr eller omänsklig och förnedrande behandling. Principen kommer även till uttryck i skyddsgrundsdirektivets artikel 21. Principen om non-refoulement är av ytterst stor vikt när man ska beakta asylskälen för en utlänning som skapat sina skyddsgrundande skäl sur place, eftersom den blir den sista livlinan.

Undantag från principen är enligt Genèvekonventionen mycket restriktiva, och får ske enbart om flyktingen på något sätt utgör en fara för asyllandet, eller om personen döms för ett synnerligen grovt brott och utgör en samhällsfara. Faran måste alltså med råge uppväga risken för flyktingen vid ett återsändande. Europakonventionens praxis går ännu längre och stadgar ett absolut förbud mot utvisning om flyktingen riskerar tortyr eller omänsklig behandling, oavsett om personen utgör ett hot.¹⁴

2.4 Sur place-principen

Att skyddsbehov kan uppstå sur place p.g.a. händelser i hemlandet bortom utlänningens kontroll är tämligen okontroversiellt. Det rör sig ofta om att utlänningen befinner sig i utlandet av anledningar som är orelaterade till något skyddsbehov, såsom resa, studier eller arbete, och att hemlandet drabbas av en militärkupp, revolution, krigsutbrott eller liknande. Det kan också vara på så sätt att redan existerande faktorer intensifieras efter det att utlänningen lämnat sitt hemland; faktorer som utlänningen må ha varit medveten

---

¹³ Da Lomba, Sylvie. ”The EU Qualification directive and refugees sur place” (2011), s. 45-46 samt UNHCR. *Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning* (1996), para. 94.

¹⁴ Se exempelvis Europadomstolens avgöranden *Saadi v. Italy* och *Jabari v. Turkey*.

om men som eskalerat så mycket att det nu är förknippat med stor risk att återvända.¹⁵ Betydligt mer kontroversiellt och komplicerat blir det när utlänningens eget agerande i det nya landet ligger till grund för prövningen om huruvida flyktingskäl föreligger.

3. Sur place-principen vid eget agerande

3.1 Introduktion

I denna del utreds vad som är gällande rätt avseende en utlännings eget agerande i det nya landet. Härefter kommer jag under en egen rubrik utreda några särskilda frågor som uppkommer vid religiösa konverteringar. Detta eftersom bedömningen vid konverteringar sur place delvis skiljer sig från vanlig politisk aktivitet sur place.

3.2 Sur place-aktiviteter

I det europeiska skyddsgrundsdirektivet finns två artiklar som behandlar sur place-skäl: artikel 4.3(d) och artikel 5. Artikel 4.3(d) stadgar följande:

3. Bedömningen av en ansökan om internationellt skydd ska vara individuell, och följande ska beaktas:

[...]

d) Om den sökande efter att ha lämnat ursprungslandet ägnat sig åt en verksamhet, vars enda syfte eller vars huvudsyfte var att skapa de nödvändiga förutsättningarna för att ansöka om internationellt skydd, skall man bedöma om denna verksamhet kommer att utsätta den sökande för förföljelse eller allvarlig skada om han eller hon återvänder till landet.

Artikel 5 handlar enbart om skyddsbehov sur place och lyder:

1. En välgrundad fruktan för förföljelse eller en verklig risk för att lida allvarlig skada kan grunda sig på händelser som har ägt rum efter det att sökanden lämnade ursprungslandet.

2. En välgrundad fruktan för förföljelse eller en verklig risk för att lida allvarlig skada kan grunda sig på verksamhet som sökanden ägnat sig åt sedan han eller

---

¹⁵ Hathaway, James C. *The Law of Refugee Status* (1991), s. 34

hon lämnade ursprungslandet, i synnerhet om det kan fastställas att den verksamhet som återopas är ett uttryck för och en fortsättning på åsikter eller en inställning som sökanden hade i ursprungslandet.

3. Utan att det påverkar Genèvekonventionen får medlemsstaterna besluta att en sökande som lämnar in en efterföljande ansökan normalt inte skall beviljas flyktingstatus om risken för förföljelse grundar sig på omständigheter som den sökande genom eget beslut har skapat efter att ha lämnat ursprungslandet.

Det man kan utläsa här, och som kommit till uttryck i praxis och doktrin, är vissa förutsättningar som ställs upp för att kunna göra skyddsbehov gällande: för det första kan sur place-skäl göras gällande i det nya landet i synnerhet om verksamheten utgör en ”fortsättning” på åsikter som hystes redan i hemlandet. För det andra, vilket är av betydligt större vikt, krävs det att hemlandets myndigheter har vetskap om sur place-verksamheten och att deras uppfattning om den kan tänkas ge upphov till välgrundad fruktan hos utlänningen. För båda dessa är en trovärdighetsbedömning av utlänningens berättelse viktig, vilket särskilt gäller vid konverteringar.

Samtidigt som dessa ”krav” ställs upp så står principen om non-refoulement kvar som en sista men ändå stark livlina: artikel 4.3(d) uttrycker ju att även om utlänningen själv skapar sina skyddsgrunder sur place så skall en bedömning göras huruvida förföljelse och allvarlig kroppsskada riskeras vid ett återvändande. Som framställningen kommer visa så är det risken vid ett återvändande som bedömningen alltid landar i när en asylsökande återopar sur place-skäl. Dock spelar även andra faktorer in som är viktiga för att bedöma den asylsökandes trovärdighet. Till syvende och sist ska man göra en bedömning i ljuset av samtliga omständigheter i det enskilda fallet.¹⁶

3.2.1 Fortsättning på åsikter eller inställning den sökande hade i hemlandet

Föreskriften om ”fortsättning på åsikter” kommer till uttryck i direktivets artikel 5.2, som stadgar att sur place-verksamhet kan vara skyddsgrundande ”i synnerhet om det kan fastställas att den verksamhet som återopas är ett uttryck för och en fortsättning på åsikter eller en inställning som sökanden hade i ursprungslandet”. Det är inget absolut krav, vilket ordvalet ”i synnerhet” visar på. Lydelsen understryker snarare att det är fördelaktigt för den asylsökande i bevishänseende och trovärdighetshänseende om man kan visa på att en fortsättning på åsikter föreligger.

---

¹⁶ Prop. 2009/10:31 s. 132, MIG 2011:29 samt UNHCR *handbok* para. 96.

MIG 2011:21 rörde en man från Iran som hävdade sur place-skäl p.g.a. politisk verksamhet i Sverige. I Iran hade han fått sin dator beslagtagen, vilken innehöll politiska karikatyrbilder och bevis för att han besökt politiskt känsliga hemsidor. Det ledde bland annat till att han blev avstängd från universitetet. Han hade dock inte bedrivit någon annan uttrycklig politisk verksamhet riktad mot regimen. Domstolen avfärdade aktiviteterna i Iran som verksamhet på alldeles för låg nivå för att vara skyddsgrundande. I Sverige hade han trappat upp sin politiska verksamhet betydligt, bland annat genom att bli aktiv i det iranska kommunistpartiet och hålla tal vid demonstrationer mot iranska staten. Domstolen konstaterar att formuleringen i art 5.2, ”i synnerhet”, vittnar om att det faktiskt har betydelse för prövningen av skyddsbehov sur place huruvida sökanden redan i hemlandet varit politiskt aktiv eller uttryckt sig politiskt. I sådana fall kan utlänningens agerande i Sverige anses spegla dennes genuina politiska åsikt,¹⁷ eller åtminstone visa på en presumtion för att åsikterna som uttrycks i Sverige är genuina.¹⁸ I det här fallet konstaterar domstolen att mannens aktivitet i Sverige inte kan ses som någon förlängning av det han gjort i Iran, då han i Iran inte bedrivit någon aktiv politisk verksamhet och inte heller berättat för någon om sina uppfattningar.

Artikeln ställer alltså inte upp något absolut krav eller rekvisit i den bemärkelsen att man måste kunna visa upp en förlängning av tidigare hysta åsikter. Ordvalet ”i synnerhet” signalerar snarare att skyddsbehov mycket väl kan uppstå även vid total avsaknad av kontinuitet.¹⁹ ”I synnerhet” bör förstås som att det skapar en presumtion för att övertygelsen är genuin, vilket hjälper den asylsökande att framstå som mer trovärdig, och som att han eller hon inte bedrivit verksamhet bara för att få skydd. Om verksamheten är påbörjad först på plats i Sverige, och kanske till och med efter en viss tid här, torde det inverka på trovärdighetsbedömningen och bevisbördan bli större för den asylsökande.²⁰

3.2.2 Hemlandets uppfattning och vetskap om utlänningens verksamhet sur place

Av betydligt större vikt är bedömningen av hur myndigheterna i hemlandet skulle uppfatta den asylsökandes verksamhet i utlandet, och av huruvida de fått kännedom om den. Det kan gälla dels verkliga åsikter och handlingar, men också tillskriven uppfattning som inte behöver vara sann. Om man i denna bedömning kommer fram till att utvisning

---

¹⁷ Wikrén och Sandesjö (2010), s. 159

¹⁸ MIG 2007:20

¹⁹ Teitgen-Colly, Catherine. ”The European Union and asylum: an illusion of protection” (2006), s. 1522

²⁰ Migrationsverkets rättsliga ställningstagande: ”Rättsligt ställningstagande angående religion som asylskäl inklusive konvertering” 2012-11-12.

medför risk för förföljelse eller allvarlig kroppsskada, såsom det kommer till uttryck i artikel 4.3(d) så bör det enligt gällande rätt vara omöjligt att utvisa utlänningen i enlighet med principen om non-refoulement. Detta även om utlänningen till fullo fabricerat sina skäl.²¹

För det första bedöms hur hemlandets myndigheter skulle komma att uppfatta sur place-verksamheten, och hur allvarligt de ser på den. I det ovannämnda fallet MIG 2011:21 konstaterar domstolen att den politiska verksamheten i Sverige inte får ha alltför låg nivå, utan måste vara av sådan art och omfattning att den är intressant för myndigheterna i hemlandet. Då mannen saknar känd politisk profil bedöms det som osannolikt att iranska myndigheter skulle intressera sig för honom. Man uppmärksammar dock här vikten av en individuell bedömning, och diskuterar således hur aktivt just iranska myndigheter bevakar exil-iraniers verksamhet och hur allvarlig kritik man måste bedriva för att riskera myndigheternas intresse. I Europadomstolens fall *S.F. and others v. Sweden*, som också gällde utvisning till Iran, ansågs två makars sur place-verksamhet stark nog att ge skyddsskäl. De hade utmärkt sig genom att ta på sig ledande roller och varit talespersoner för internationella organisationer som verkar för mänskliga rättigheter i Iran, och publicerat artiklar på internet med både namn och foto. Deras starka politiska profil skulle sannolikt komma att uppfattats mycket negativt av hemlandets myndigheter, och således bedömdes de ha skyddsskäl.

Det är alltså av vikt att uppfattningen om sur place-aktiviteterna bedöms ur hemlandets synpunkt. Det är således mindre relevant hur asyllandet ser på och definierar saker och ting. Som exempel ur litteraturen nämner Karen Musalo ett kanadensiskt fall, där en kinesisk Falun Gong-utövare sökte asyl över vad hon ansåg var religiös förföljelse. Domstolen konstaterade att även om Falun Gong i väst inte ses som en religion så anser Kinas regering det, vilket man då ska utgå ifrån.²² Samma bedömning bör rimligen ske vid religiösa konverteringar, d.v.s. att man tittar på om hemlandet ens anser att en konvertering har ägt rum och hur de ser på den.

---

²¹ Hailbronner, Kay (red). *EU Immigration and Asylum Law: Commentary on EU Regulations and Directives* (2010), s. 1034; Noll, Gregor. "Evidentiary Assessment in Refugee Status Determination and the EU Qualification Directive" (2006), s. 308

²² Musalo, Karen. "Claims for protection based on religion or belief" (2004), s. 202-203

För det andra bedöms huruvida sur place-verksamheten kommit till hemlandets kännedom. I MIG 2011:29 hade en man från Afghanistan konverterat från islam till kristendom på plats i Sverige, och gjorde därmed gällande att det var förenat med stor fara att återvända. Domstolen ansåg inte att den sökande bevisat att konverteringen var genuin, och således inte gjort sannolikt att han efter återvändande till Afghanistan hade för avsikt att leva som kristen. Det ansågs inte heller troligt att hans afghanska landsmän i Sverige skulle agera informatörer åt hemlandet. Myndigheterna skulle således aldrig få veta något om hans tro, dop och deltagande i gudstjänster. Om en sådan risk var sannolik hade mannen säkerligen kunnat åberopa skyddsbehov. I två andra fall, UM 16016-10 och UM 14952-10, som båda rörde afghaner som konverterat i Sverige, bedömdes de sökandes konverteringar som ”genuina”. Domstolen konstaterar att ”rätten till religiös identitet är grundläggande för identiteten”,²³ och det anses självklart att myndigheterna kommer att få vetskap om deras religion om de återvänder och lever som kristna, eftersom deras tro anses genuin.

Eftersom bedömningen ska göras ur hemlandets synpunkt så kan även tillskriven uppfattning ge skyddsbehov på samma sätt som en genuin uppfattning. I MIG 2011:29 som togs upp i stycket ovan och rörde mannen från Afghanistan, konstateras att trots att konverteringen inte ansågs genuin så kan han ändå ha en tillskriven kristen tro vilket kan utsätta honom för fara i hemlandet. Detta anses dock inte troligt av samma anledning som anfördes ovan: att inget talar för att hans landsmän i Sverige skulle föra vidare uppgifter om honom till hemlandets myndigheter eller sprida information om hans konvertering.

Även politiska åsikter kan förstås vara tillskrivna: det kan röra sig om en handling som den sökande initialt inte ansåg som politisk men som kom att uppfattat som sådan, exempelvis vägran att göra militärtjänst.²⁴ Det kan också vara att människor tillskrivs åsikter som deras familjemedlemmar eller släktingar har, trots att de knappt känner till åsikterna eller bara bistått marginellt.²⁵

---

²³ UM 14952-10 s. 8

²⁴ UM 4086-10

²⁵ UM 21680-10, UM 13780-10, UM 13483-10

3.3 Särskilt om bedömningen vid konverteringar

Vid konverteringar är bedömningen av kontinuitet och genuinitet något svårare än vid politisk verksamhet, eftersom de är svårare att bevisa och utreda. Således landar bedömningen i en fråga om trovärdighet, där man bedömer huruvida konversionen är genuin. I MIG 2011:29 konstateras domstolen att trovärdighetsfrågan påkallar extra uppmärksamhet när det rör sig om konvertering *sur place*, och om personen inte konverterat av genuin övertygelse så ”torde han eller hon inte ha för avsikt att leva som konvertit och därmed inte heller löpa risk för förföljelse”, vilket visar på att frågan om genuinitet är avgörande. Detta förutsätter förstås att det är förenat med fara att återvända till hemlandet och leva som konvertit. I de två ovan nämnda konvertit-fallen, UM 16016-10 och UM 14952-10, konstateras att religionen är en så stor del av identiteten och av religionsfrihetsskäl ska ingen behöva dölja sin religion för myndigheterna för att undkomma förföljelse. Om man gjort sannolikt att ens konvertering är genuin har man också gjort sannolikt att man kommer att fortsätta leva som konvertit även efter hemkomsten. Domstolen kan alltså inte utvisa personerna med budskapet att de kan klara sig bra så länge de inte är öppna med sin religion, då religion anses vara en grundläggande rättighet.

Hur görs då trovärdighetsbedömningen? Flera olika faktorer spelar in, beroende på de individuella omständigheterna. Bedömningen görs mer ingående om personen uppger sig ha konverterat till en för etniciteten eller nationaliteten ovanlig religion, vilket torde påkallas särskilt då religionen är förknippad med förföljelse i landet. Vidare undersöks hur personen kom i kontakt med religionen, hur den kommer till uttryck i vardagslivet, vilka värden den ger personen, vilka ritualer man utför, samt frågor om varför man konverterat och hur man idag ser på sin eventuella tidigare religion.²⁶ Vad gäller kunskap om religionen är det inte avgörande vilka kunskaper personen har om tron, men de stora huvuddragen i religionen bör åtminstone vara kända. Om man fått religiös undervisning i församlingen i Sverige eller är någon typ av religiös ledare bör man ha något större kännedom om tron.²⁷

---

²⁶ Migrationsverkets rättsliga ställningstagande, 2012-11-12.

²⁷ *ibid.*

Bevisning i form av skriftliga intyg (dopbevis etc.) och andras vittnesmål om att personen deltagit i gudstjänster och andra sammankomster kan ge ett visst stöd för talan, men kan inte tillmätas något avgörande bevisvärde, utan personens egen berättelse måste bedömas för att avgöra trovärdigheten.²⁸ I MIG 2011:29 kunde mannen från Afghanistan inte redogöra för varför han intresserat sig för kristendomen först väldigt sent i asylprocessen, och hans förklaring till konverteringen var alltför vag. Trots att han genomgått bibelundervisning saknade han ändå kännedom om centrala kristna högtider och kunde inte redogöra för någon berättelse ur bibeln. Dessa vagheter, i kombination med att han åberopat konverteringen kort tid efter utvisningsbeslutet gör att domstolen inte ser konversionen som genuin. Det räcker alltså inte med att man låtit sig döpas, går i kyrkan eller dylikt, utan man måste visa att man genomgått en inre resa och genuint tagit till sig tron. Ju senare i processen detta skett, desto svårare torde kraven vara på den sökande.

4. Analys och diskussion

4.1 Introduktion

Efter ovanstående genomgång av gällande rätt kan det konstateras att även personer som ägnat sig åt sur place-verksamhet uteslutande i syfte att få uppehållstillstånd mycket väl kan få det, eftersom det i slutändan handlar om huruvida det är förenat med fara för personen att återvända till hemlandet. Skyddsgrundsdirektivet tvingas motsträvigt erkänna att principen om non-refoulement sätter ett absolut hinder för utvisning, även i de mest extrema fall av fabricerade asylskäl. Detta är dock inte kristallklart om man studerar de artiklar i skyddsgrundsdirektivet som diskuterats ovan: ordalydelsen i artiklarna tycks insinuera att personer som till fullo fabricerat sina asylskäl borde kunna nekats skydd, trots fara vid återvändande.

Politiskt sett är skyddsgrundsdirektivet ett resultat av kompromisser, där olika intressen kolliderar. I regleringen kring sur place-principen och asylmissbruk kan konstateras att det föreligger en intressekonflikt, mellan å ena sidan medlemsländernas vilja att stoppa

---

²⁸ MIG 2011:29 s. 17

asylmissbruk, och å andra sidan ländernas internationella åtaganden, särskilt Genèvekonventionen, där flyktingars intressen sorterar in under det senare. I spänningsfältet mellan dessa två intressen finns flera intressanta och kontroversiella aspekter av frågan som förtjänar att belysas och problematiseras, och som berör både redovisad gällande rätt och bredare aspekter av sur place-principen och asylmissbruk som fenomen.

4.2 Skyddsgrundsdirektivets relation till Genèvekonventionen

Indirekt antyder alltså skyddsgrundsdirektivet genom artikel 4.3(d) och artikel 5 att personer som till fullo fabricerat sina asylskäl kan nekas skydd. I artikel 5(3), som handlar om fall då man först efter negativt besked på asylansökan påbörjar sur place-verksamhet i syfte att få stanna, sägs det till och med uttryckligen att personer får nekas skydd så länge det inte är i strid med Genèvekonventionen. Dessutom uttrycker artikel 20 att medlemsstaterna får inskränka vissa förmåner som flyktingar beviljas, som ett slags straff, om sur place-verksamheten skett uteslutande i syfte att få stanna. Detta så länge man håller sig ”inom de gränser som anges i Genèvekonventionen” (art. 20(6)).²⁹ Men är det verkligen förenligt med Genèvekonventionen att som i skyddsgrundsdirektivet öppna för att avvisa flyktingar p.g.a. asylmissbruk?

Enligt Genèvekonventionens artikel 1.A(2) räcker det att flyktingen känner välgrundad fruktan för förföljelse i hemlandet för att ha giltiga asylskäl, men artikeln nämner inget om hur dessa ska ha uppstått. I artikel 1.F finns vissa uteslutningsgrunder, men de behandlar enbart grova brott och nämner till skillnad från direktivet inget om fabricerade asylskäl. Det finns inte heller några bestämmelser om kontinuitet eller fortsättning på åsikter, som direktivet tillmäter relativt stor betydelse. Det är högst tveksamt om den vikt som direktivet lägger på kontinuitet i handling och åsikter hos den asylsökande har någon förankring i Genèvekonventionen. Problemet ligger i att direktivet riskerar skapa en relativt stark presumtion för att sur place-verksamhet är fabricerad och påbörjad enbart för att få skyddsskäl,³⁰ en presumtion som överhuvudtaget inte återfinns i Genèvekonventionen. Det är problematiskt då en sådan presumtion riskerar att inskränka sur place-principens räckvidd. Ju restriktivare man läser direktivets artikel 5(2),

---

²⁹ Liknande lydelse finns i artikel 20(7) som gäller andra skyddsbehövande. Då får inskränkning ske ”inom de gränser som följer av medlemsstaternas internationella förpliktelser”.

³⁰ Da Lomba (2011), s. 51

desto större blir denna risk, då en restriktiv läsning hamnar väldigt nära ett krav på kontinuitet för att överhuvudtaget kunna hävda flyktingskap *sur place*.

Att som i direktivets artikel 5(3) och 20(6) stadga att begränsningar får ske inom Genèvekonventionens gränser är också problematiskt, och har av vissa tolkats som att man vid tillkomsten faktiskt var osäker på hur stora begränsningar Genèvekonventionen tillät och huruvida begränsningar var tillåtna överhuvudtaget.³¹ Efter direktivets implementering i Tyskland har flera tyska domstolar konstaterat att artikel 5(3) strider mot Genèvekonventionen då artikeln fokuserar på skälen bakom *sur place*-verksamheten, vilket Genèvekonventionen helt bortser från.³² Vad gäller *sur place*-skäl ger Genèvekonventionen inte något utrymme för sådana bedömningar av *sur place*-skälens tillkomst på det sätt som direktivet öppnar för. Liknande problem återfinns i artikel 20(6), som öppnar för sanktioner mot flyktingar som fabricerat sina asylskäl som en slags bestraffning. Inte heller detta torde ha någon grund i Genèvekonventionen, vilket UNHCR mycket riktigt påpekat.³³ Genom att urskilja flyktingar med *sur place*-skäl från ”vanliga” flyktingar riskerar man att misstänkliggöra dem genom att antyda att deras flyktingskäl är mindre legitima. Detta är oerhört problematiskt då det flyttar fokus från Genèvekonventionens (och direktivets för den del) primära syfte, vilket är att ge skydd åt den som behöver det, oavsett hur asylskälen uppstod. Skyddsgrundsdirektivets ambivalenta inställning till *sur place*-flyktingar riskerar således att äventyra vissa rättigheter som dessa annars skulle åtnjuta genom Genèvekonventionen.

4.3 Måste en flykting vara i ”god tro”?

Ett annat problem med skyddsgrundsdirektivet är att det laborerar med tanken att införa ett slags krav på att flyktingar bör vara i ”god tro”³⁴ för att få asyl, alltså att ens asylskäl inte är fabricerade enbart för att kunna få skydd, och att man sålunda inte försökt

---

³¹ Da Lomba (2011), s. 58; Hailbronner (2010), s. 1042

³² Zwaan, Karin (red). *The Qualification Directive: Central Themes, Problem Issues and Implementation in Selected Member States* (2007), s. 124

³³ UNHCR Annotated Comments on the EC Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 on Minimum Standards for the Qualification and Status of Third Country Nationals or Stateless Persons as Refugees or as Persons who Otherwise need International Protection and the content of the protection granted (OJ L 304/12 of 30.9.2004) s. 36

³⁴ Av engelskans *good faith*. Notera att här används begreppet *god tro* inte den vanliga betydelsen att man är ovetande om eventuella oegentligheter. Istället betyder det här att en flyktings skyddsbehov inte är fabricerat enbart syfte att få asyl. *God tro* må inte vara det mest passande uttrycket på svenska, men jag har ändå valt att använda det då termen *good faith* är etablerad i den asylrättsliga doktrinen.

manipulera sitt eget fall. Här finns en koppling till bestämmelserna om kontinuitet och fortsättning på åsikter, vilka om de uppfylls då skulle tala för att man är i god tro. Främst Grahl-Madsen har argumenterat för ett god tros-krav, och hävdar att man ska skilja på de som bedrivit sur place-verksamhet ”på riktigt”, och de som gjort det enbart för att skapa sig asylskäl. De senare ska stater då alltså inte vara bundna att ge asyl.³⁵ Detta resonemang, att man på något sätt skulle falla utanför Genèvekonventionen om man manipulerat sitt eget fall, har återkommit i domstolar i flera länder³⁶ i ett försök att stävja asylmissbruk.

Problemet med ett god tros-krav är att Genèvekonventionen inte torde ge något stöd till att en flykting i ”ond tro” skulle kunna uteslutas. Dessutom skulle ett god tros-krav äventyra principen om non-refoulement, som återfinns i både Genèvekonventionen och skyddsgrundsdirektivet. Det är flyktingens välgrundade fruktan för förföljelse eller allvarlig kroppsskada som ska vara avgörande, oavsett hur skälen uppstod. Att införa ett slags god tros-krav skulle kunna ses som ett rättmätigt sätt att komma tillrätta med asylmissbruk, och det kan förstås upplevas provocerande och fel att man ska tjäna på att manipulera sitt eget fall. Det vore enkelt att hemfalla till slutsatsen att ett god tros-krav eller liknande krävs för att systemet överhuvudtaget ska kunna stävja asylmissbruk. Det kan på så sätt vara lockande, men skulle i enskilda fall riskera att kollidera med internationella åtaganden, såsom principen om non-refoulement.

Även om Genèvekonventionen inte tillåter ett rent god tros-krav så kan förstås fabricerade asylskäl slå tillbaka mot den asylsökande i form av trovärdighetsproblem, så som i ovan redovisade MIG 2011:29 där en afghansk konvertit fick avslag. Trovärdighet är viktigt i asylprocessen för att påvisa att man känner välgrundad fruktan för förföljelse i hemlandet. Det vore inte orimligt att domstolen väljer att granska fallet extra noga om det rör sig om sur place-verksamhet eller konvertering som skett väldigt sent i asylprocessen. Dock kvarstår det faktum att asylskälen ska prövas mot risken vid ett återvändande till hemlandet, och att det är det som ska vara avgörande. Detta var vad som skedde i MIG 2011:29, där den asylsökande inte bedömdes ha för avsikt att leva som konvertit i Afghanistan och således inte skulle ådra sig risk för förföljelse. Trovärdigheten påverkas således negativt om man bedöms vara i ”ond tro”.

---

³⁵ Grahl-Madsen, Atle. *The Status of Refugees in International Law*, volume 1 (1966), s. 252

³⁶ Se exempelvis det brittiska fallet *Danian v. Secretary of State for the Home Department* [1999] EWCA Civ 3000.

4.4 Problem vid trovärdighetsbedömningen

Som nyss konstaterats spelar den asylsökandes trovärdighet en viktig roll vid bedömningen av sur place-verksamhet. Det är främst vid bedömningen kring kontinuitet och fortsättning på åsikter som trovärdigheten spelar in. När kontinuitet saknas ser domstolarna ofta en extra anledning att sätta trovärdigheten under lupp, såsom vid konvertering sur place.

Det finns flera saker att ifrågasätta vad gäller bedömningen i de fall då kontinuitet saknas, både vid politisk verksamhet sur place och konverteringar sur place. Som framkommit ovan påkallar trovärdighetsfrågan extra uppmärksamhet i dessa fall. Vid politisk verksamhet anses det misstänkt om man påbörjat den först i det nya landet, men man skulle också kunna vända på det och notera att det inte alls behöver vara särskilt underligt. Att vara oppositionell kan vara enormt riskfyllt i många av världens länder, både för en själv och sina anhöriga, och det kanske är först i Sverige som man vågar uttrycka sina åsikter fritt. Dessutom kan det också vara först här som åsikterna tillåts växa, genom att man hittar nya uttryckskanaler och kommer i kontakt med andra ur hemlandets diaspora. Embryot har troligtvis funnits där långt innan flykten, men får chans att utvecklas först i Sverige. Avsaknad av kontinuitet behöver således inte alls betyda att flyktingen som politisk varelse var ett oskrivet blad vid tiden för flykten. Därför blir det problematiskt att se med misstänksamma ögon på de som till synes blir politiskt aktiva och uttrycker åsikter först på plats i Sverige.

Vid konverteringar finns en liknande problematik, där det handlar om att påvisa att konverteringen är genuin. Av naturliga skäl är en människas grad av religiös övertygelse svår att mäta, och lagstiftaren tycks inte ha hittat någon riktigt klockren metod ännu för att avgöra huruvida konverteringen är genuin. Precis som vid politisk verksamhet sur place så kan man ifrågasätta om det är legitimt att som utgångspunkt vara kritisk mot konvertering sur place, av delvis samma anledningar: den nya religionen kan ha varit näst intill icke-existerande i hemlandet och förknippad med förtryck, medan en mer liberal och avslappnad miljö i Sverige ger konvertiten utrymme att utforska sina egna tankar och ta till sig den nya religionen i lugn och ro. I dessa fall kan embryot mycket väl ha funnits redan i hemlandet i form av missnöje med situationen och med en strängt upprätthållen

statsreligion, och att man först i asyllandet finner en hemmahamn i form av en ny religion.

All sur place-verksamhet aktualiserar dessutom en viktig bevisfråga: vad har man gjort ”på riktigt”, dvs. för att man genuint tror på det, och vad har man fabricerat, dvs. gjort enbart i syfte att skapa sig flyktingskäl? Skyddsgrundsdirektivet tenderar att misstänkliggöra de som tros ha fabricerat sina asylskäl, men hur ska man egentligen avgöra vilka asylskäl som är fabricerade? En politisk åsikt eller religiös övertygelse kan komma till på många olika vis, och det kan vara en långsam process. Det kan även vara något man haft inom sig väldigt länge men inte kunnat sätta ord på. Grahl-Madsen sammanfattar det väl när han konstaterar att det inte finns något som säger att en politisk åsikt måste vara raffinerad eller särskilt genomtänkt, utan ett spontant och instinktivt politiskt uttryck är minst lika mycket värt.³⁷ Presumtionen om att kontinuitet och fortsättning på åsikter skulle göra den asylsökande mer trovärdig finns således anledning att vara kritisk emot, eftersom det riskerar att göra trovärdighetsbedömningen alltför statisk och fyrkantig, samt att det tenderar att misstänkliggöra flyktingar som bedrivit sur place-verksamhet. Det leder till att de hamnar i underläge i processen när deras trovärdighet ska bedömas, när de istället borde bedömas med samma utgångsläge som flyktingar med ”vanliga” asylskäl.

4.5 Slutsats och avslutande kommentarer

Som vi har sett så är sur place-principen vid eget agerande på många sätt kontroversiell, eftersom en asylsökande i princip kan ”sabotera” sitt eget fall till sin egen fördel. Att göra så är i högsta grad möjligt, eftersom principen om non-refoulement sätter stopp för utvisningar om det är förenat med fara att utvisas, även i de grävsta fall av asylmissbruk.

Som redogjorts för ovan finns av förklarliga skäl en politisk vilja att stävja asylmissbruk, uttryckt i EU:s skyddsgrundsdirektiv. Man försöker gardera sig genom att hänvisa till Genèvekonventionen, en hänvisning som faller platt då det visar sig att relationen till Genèvekonventionen är problematisk ur flera aspekter. Direktivet skapar på så sätt en onödig oklarhet kring vad som faktiskt gäller för sur place-flyktingar. Utöver det så underblåser direktivet misstänkliggörandet av sur place-flyktingar, genom att antyda att

---

³⁷ Grahl-Madsen (1966), s. 251

deras flyktingskäl inte är lika legitima som de vars flyktingskäl uppstått redan i hemlandet. Det är en syn som bör problematiseras, eftersom man med denna syn riskerar att hamna på kollisionskurs med internationella åtaganden inom flyktingrätten samtidigt som det kan få förödande konsekvenser för enskilda flyktingar.

Käll- och litteraturförteckning

EU-rättsliga direktiv

Rådets direktiv 2004/83/EG av den 29 april 2004 om miniminormer för när medborgare i tredje land eller statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet (Skyddsgrundsdirektivet).

Svenskt offentligt tryck

Prop. 2009/10:31 Genomförande av skyddsgrundsdirektivet och asylprocedurdirektivet.

Myndighetspublikationer

Migrationsverkets rättsliga ställningstagande: ”Rättsligt ställningstagande angående religion som asylskäl inklusive konvertering”. Dnr RCI 26/2012, 2012-11-12.

Litteratur

Da Lomba, Sylvie. ”The EU Qualification directive and refugees sur place”. I Goudappel, Fiora and Raulus, Helena (red). *The future of asylum in the European Union: Problems, proposals and human rights*. Haag: T.M.C. Asser Press, 2011. Sid. 43-64.

Diesen, Christian m.fl. *Prövning av migrationsärenden. Bevis 8*. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2007.

Grahl-Madsen, Atle. *The Status of Refugees in International Law, volume 1*. Oslo: Universitetsforlaget, 1966.

Hailbronner, Kay (red). *EU Immigration and Asylum Law: Commentary on EU Regulations and Directives*. München: Verlag C.H. Beck, 2010.

Hathaway, James C. *The Law of Refugee Status*. Toronto: Butterworths, 1991.

Korling, Fredrik och Zamboni, Mauro (red). *Juridisk metodlära*. Lund: Studentlitteratur, 2013.

UNHCR. *Annotated Comments on the EC Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 on Minimum Standards for the Qualification and Status of Third Country Nationals or Stateless Persons as Refugees or as Persons who Otherwise need International Protection and the content of the protection granted (OJ L 304/12 of 30.9.2004)*. Genève: UNHCR, 2004.

UNHCR. *Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning*. Stockholm: UNHCR, 1996.

Wikrén, Gerhard och Sandesjö, Håkan. *Utlänningslagen med kommentarer*. Nionde upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2010.

Zwaan, Karin (red). *The Qualification Directive: Central Themes, Problem Issues and Implementation in Selected Member States*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2007.

Artiklar

Musalo, Karen. "Claims for protection based on religion or belief". *International Journal of Refugee Law* Vol. 16 No. 2, 2004. Sid. 165-226.

Noll, Gregor. "Evidentiary Assessment in Refugee Status Determination and the EU Qualification Directive". *European Public Law* Vol. 12 No. 2, 2006. Sid. 295-317.

Teitgen-Colly, Catherine. "The European Union and asylum: an illusion of protection". *Common Market Law Review* Vol. 43 No. 6, 2006. Sid. 1503-1566.

Rättsfallsförteckning

Europadomstolen

S.F. and others v. Sweden, avgörande 2012-05-15, mål nr. 52077/10.

Migrationsöverdomstolen

MIG 2011:29

MIG 2011:21

MIG 2007:20

Migrationsdomstolen

Förvaltningsrätten i Stockholm, migrationsdomstolen

UM 16016-10, avgörande 2011-02-09

UM 13483-10, avgörande 2011-02-02

UM 13780-10, avgörande 2010-12-16

UM 14952-10, avgörande 2010-11-24

Förvaltningsrätten i Göteborg, migrationsdomstolen

UM 4086-10, avgörande 2010-11-17

Förvaltningsrätten i Malmö, migrationsdomstolen

UM 21680-10, avgörande 2010-11-29